

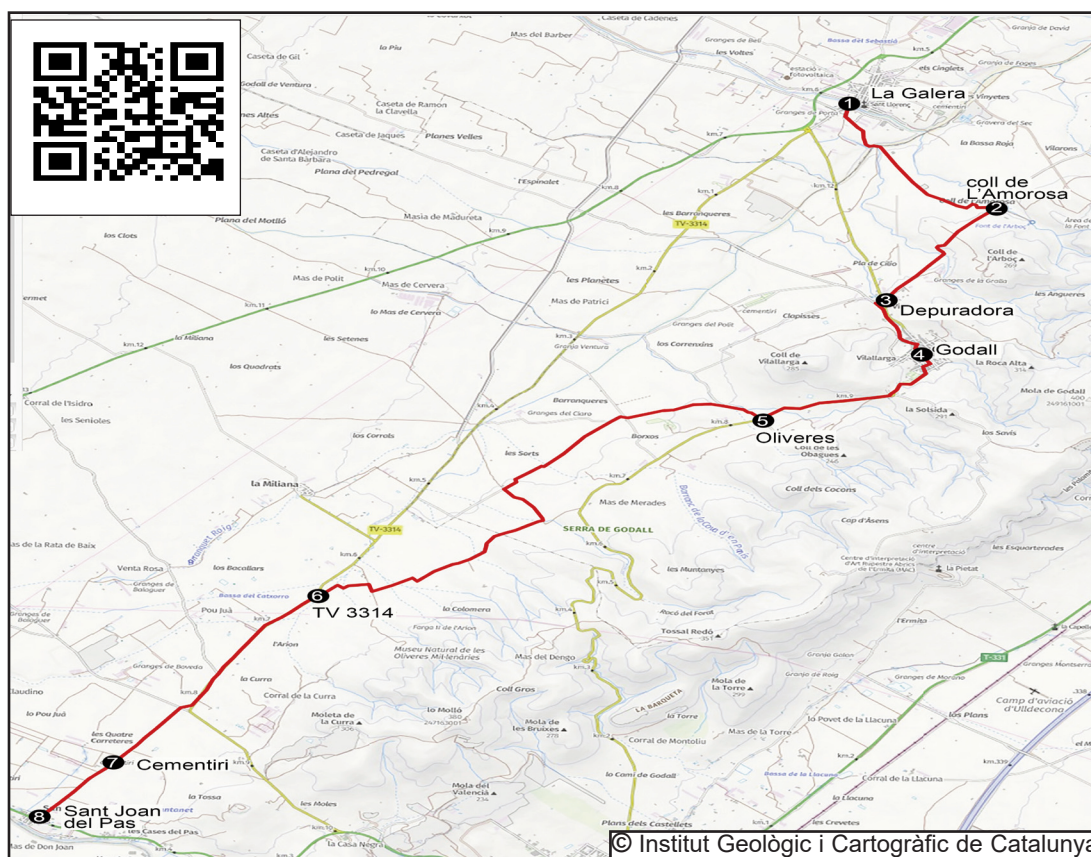
SENDER DE LA VIA AUGUSTA

25/01/2025

La Galera - Sant Joan del Pas

Associació Excursionista d'Etnografia i Folklore
 Avinyó, 19 pral. 08002 Barcelona - tel: 933 022 730
 c/e: infoaeef@gmail.com - www.aeef-barcelona.org/camidesantjaume

Recorregut a peu:

Sortirem del pont sobre el barranc de la Galera en direcció sud i prendrem a l'esquerra el carrer Camí de Godall, aviat anirem a l'esquerra per una pista entre camps de conreu; més endavant creuarem la rambla del Toll Roig, deixarem una pista a la dreta i continuarem per la de l'esquerra entre camps de conreu; al final dels camps de conreu seguirem recte per un camí per una zona d'arbrat, el camí fa un gir a l'esquerra, creua el coll de l'Amorosa (quasi imperceptible) i després un altre a la dreta per arribar a una pista i la seguirem a la dreta, es tracte del denominat camí d'Amposta, més endavant la pista fa un doble gir i continua en direcció sud-oest fins arribar a la carretera TV-3313, la creuem, també creuem el barranc de la Caldera per un pont, la depuradora queda a la dreta, i prenem una pista pavimentada a l'esquerra, més endavant deixem a l'esquerra els pous del Raget i la pista ens porta a una bifurcació on prenem a l'esquerra el carrer Calvari fins a un encreuament de carrers on seguim pel c. Villallarga en direcció sud; aviat anem a l'esquerra pel c. de l'Abadia, deixem l'església parroquial a l'esquerra, al final del carrer anem a la dreta pel c. Pompeu Fabra, que fa un gir a l'esquerra i es continua per la carretera TV-3313, tot seguint la carretera creuem una rotonda i un km després de la rotonda deixem la carretera i prenem una pista pavimentada a la dreta; passats uns 300 m deixem una pista a la dreta, seguim entre oliveres i uns 700 m més endavant creuem una pista ampla pavimentada denominada Camí Rural Municipal i seguim una pista pavimentada amb un indicador a Sant Joan del Pas; passats uns 150 m deixem una pista a la dreta i continuem entre oliveres; passats uns 1200 m arribem a una bifurcació on continuem per una pista a l'esquerra; passats uns 500 m, quan s'acaben els camps de conreu, arribem a una bifurcació on prenem un camí a la dreta seguim per zona boscosa primer i després per camps de conreu; passats uns 1600 m arribem a una bifurcació on deixem a l'esquerra les Oliveres Mil·lenàries de l'Arion i seguim per la pista de la dreta; aviat la deixarem per seguir una pista a l'esquerra que ens portarà a la carretera TV-3314 i la seguirem a l'esquerra uns 1600 m que la deixarem per seguir una pista pavimentada a la dreta que ens portarà directament a Sant Joan del Pas. Entrarem a la població pel c. Florenci Oliveres Mil·lenàries de Vilalta creuarem la carretera TV-3319 i seguirem recte pel c. Sol al final del qual hi ha una pista que baixa al riu Sénia, frontera entre Catalunya i el País Valencià. Final de l'etapa i final del sender.

La Galera

Se sap, per la documentació del 1303, que en aquella data ja devia existir, si més no, una agrupació de població incipient. De fet la torre medieval de la Galera, avui església parroquial, és d'aquesta època. Per la sentència d'un plet entre els pobladors de Godall i el seu senyor, Ramon de Centelles, coneixem que els godallencs de l'època van protagonitzar un gran èxode cap a la plana, cap al barranc de la Galera, sembla que perquè les condicions eren més favorables a la Galera, cosa que pot suposar l'existència d'una carta de poblament. En general, les condicions per viure eren millors en poblacions de jurisdicció reial, com la Galera, que en poblacions senyoriales, el cas de Godall, en què el poder del senyor era més dur per als súbdits.

Per aquesta raó, a partir de la independència de Godall, el poblament de la Galera (que en aquell moment depenia de la Vegueria de Tortosa, i per tant del Rei) provocava l'atracció de les poblacions veïnes, especialment de Godall. Però, la sentència de 1303, del jutge de la Cort, va aturar els veïns de Godall i els va obligar a mantenir el jurament de fidelitat al senyor de Centelles, jurament que exigia als vassalls quedar-se sota la seua jurisdicció. Les primeres notícies documentals sobre la vila són de 1320, any en què el rei Jaume el Just d'Aragó va concedir la Carta Pobra al lloc conegut com a Pobra de la Galera. Amb tot i això, pareix que la població ja havia començat a establir-se al lloc des del 1303.

La torre medieval de la Galera és l'edifici més destacat. Es va construir el 1340 com a torre de guaita i la vila de Tortosa en va sufragar el cost. Es tracta d'un edifici de planta rectangular i amb una altura considerable. El 1684 se'n va reformar l'interior per convertir-la en l'església parroquial, dedicada a Sant Llorenç. Les obres de reforma del temple van quedar en suspens durant la Guerra de Successió, període durant el qual va servir com a caserna militar. La benedicció de la nova església va tenir lloc el 15 d'agost de 1711.

Des del segle XVII, es van instal·lar a la Galera mestres terrissers i aquest ofici s'hi ha convertit en una tradició. En l'actualitat només queda un cantirer en actiu a la Galera i al Montsià, Joan Cortiella Garcia, descendent d'una de les nissagues de terrissaires locals. Podreu visitar el seu obrador, veure-hi demostracions al torn i comprar peces tradicionals de terrissa galerenca a la Terrissa Cortiella.

Museu Terracota, Centre d'Interpretació de la Terrissa de la Galera, en el qual s'explica tot el procés tradicional per a l'elaboració de les peces de terra cuita, la història dels cantirers galerencs, les diferents tipologies de peces de la terrissa galerenca, etc.

Torre de La Galera / Iglesia de Sant Llorenç de la Galera

Torre medieval del segle XIV que va ser construïda com a guaita i defensa del pas del pont, zona fronterera amb el domini dels Hospitalers. A finals del segle XVII i principis del XVIII va ser consagrada com a església, funció que manté actualment

Edifici de planta rectangular, amb finestres de diferents tipus i èpoques, espielleres i merlets. La planta baixa acull el temple religiós, i sobre ella restes dels antics embigats, una escala interior i una plataforma volant. A la part superior la terrassa es converteix en un excel·lent mirador sobre la Plana, els ports i la serra de Godall.

Al segle XVII, la torre de la Galera es trobava abandonada i en mal estat i es va decidir reformar-la i habilitar-la com a església parroquial per substituir una església més antiga situada a l'entrada del poble. L'obra es va dur a terme entre 1684 i 1711 i va suposar la reconversió dels dos primers pisos i la construcció d'un cos afegit per la part del darrere.

Va ser incendiada durant la guerra civil i es va perdre el retaule i tot el mobiliari litúrgic. Posteriorment, es va restaurar i es va refer l'estructura interior i la coberta.

Godall

El nucli més antic de la població es va originar darrere de l'església i probablement a la zona de Vila-Llarga. Juntament amb els petits caserius confrontants, acabaria formant la població actual.

Joan Coromines proposa que Godall provingui d'un cognom català que faria referència a la procedència gòtica de l'amo de les terres posterior a la conquesta. Coromines considera prova definitiva el fet que els hereus d'una Violant d'Homs i Goda fossin uns Godall, entenent que Godall vol dir "fill d'una Goda", de la mateixa manera que el cognom Comall vol dir nascut a una coma.

Sant Salvador de Godall.- És un edifici d'una sola nau amb capelles laterals entre contraforts i absis poligonal de la mateixa amplada que la nau. A banda i banda de la capçalera hi ha dues

estances irregulars utilitzades com a sagristia i magatzem, que antigament devien comunicar per un petit passadís situat rere el mur frontal de l'altar, actualment eliminat en construir una absidiola a la part baixa. L'accés és lateral i la porta és precedida per un porxo que ocupa l'espai entre contraforts. L'alçat és força regular, interromput únicament per les capelles amb obertures d'arc de mig punt i per petites obertures atrompetades a la part superior dels murs. Al tram dels peus hi ha el cor. La coberta, delimitada per un arc de mig punt, és de creueria a la nau i a les capelles. A les claus de volta hi ha relleus vegetals força senzills. L'exterior és senzill, amb l'estructura típica de capelles entre contraforts. A la façana principal, sobre les capelles, es van construir dos nivells de golfes.

Oliveres Mil·lenàries de l'Arion

Es tracta d'un paisatge humanitzat on el temps sembla haver-se aturat des de fa centenars d'anys. Tan sols el fenomenal perímetre dels troncs de les oliveres i les seves formes recargolades confirmen que no ha estat així. Alguns exemplars van ser plantats durant l'edat mitjana, i segueixen al seu lloc impertorbables, com si res no hagués passat.

L'espai inclou 22 oliveres del conjunt de 386 conegudes com les oliveres mil·lenàries d'Arion. Concretament la "farga de l'Arion" és l'olivera més gran de Catalunya. Va rebre el premi AEMO a la millor olivera monumental d'Espanya el 2006 i segons la datació de la Universitat Politècnica de Madrid va ser plantada en el 314 dC. Amb els seus 1.705 anys, és l'olivera datada científicament més antiga del món.

També cal destacar les construccions de pedra seca que, juntament amb les oliveres, constitueixen un paisatge agrícola de secà que ha persistit gairebé intacte durant vint segles.

Sant Joan del Pas

És un poble del municipi d'Ulldecona a tocar del riu de la Sénia. D'altres topònims utilitzats són simplement el Pas o el Molí del Pas, aquest darrer relacionat amb la presència d'un molí antic de l'ordre de l'Hospital.

El seu poblament sembla estar relacionat amb la seva posició estratègica en relació al riu. Està documentat ja al segle XIV i pot identificar-se amb els Hostalets, antiga posta de camí. Per Sant Joan del Pas transcorria l'antiga via Augusta i, abans, la via preromana de Via Heràclia. En realitat, el riu es pot travessar fàcilment per dos llocs que coincideixen amb els dos subnuclis que formen el barri: la Raval i els Rajolars.

Església de Sant Joan Baptista.- Construcció de planta rectangular, dividida en quatre trams, situant-se capelles entre els contraforts que, en l'últim tram, són el presbiteri i la sagristia. En l'alçat, murs homogenis totalment llisos, amb una senzilla fornícula central en el mur frontal del presbiteri on s'encaixa la figura de Sant Joan Baptista. Coberta amb volta de creueria amb arcs de mig punt i creuer amb garlandes decoratives i separat del mur inferior per una imposta dentada sobre petits permòdols. En el mur sud de la façana hi ha una porta allindada de carreus de pedra i senzilla fornícula, buida i un ull de bou a sobre. En un lateral hi ha un campanar de secció quadrada.

L'estructura actual de l'església, sufragània de la d'Ulldecona, sembla que respon a una reconstrucció del temple original feta en el segle feta el XVIII i restaurada el XX.

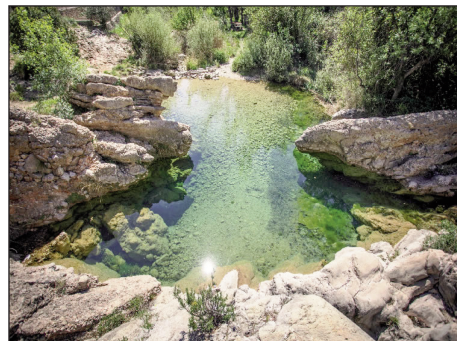

El riu de la Sénia o riu Sénia

Antigament anomenat riu d'Ulldecona, discorre entre Catalunya al nord i el País Valencià al sud. Té 49 km de longitud i desemboca al mar Mediterrani. La seva desembocadura és el punt més meridional de Catalunya. És la frontera històrica entre el Regne de València i el Principat de Catalunya, tal com fou establerta per Jaume I el 1240.

Neix a les muntanyes dels Ports de Beseit, dins del terme municipal de la Pobla de Benifassà (Baix Maestrat), a uns 1.200 metres d'altura compta amb una conca hidràulica de 197,7 km² de superfície que abasta tant les comarques del Baix Maestrat i el Montsià recorrent una distància que no arriba als 50 quilòmetres.

Les aigües s'acumulen posteriorment en l'embassament d'Ulldecona, situat també en el terme municipal de La Pobla de Benifassà. A partir d'aquí, el riu discorre per zones de forts pendents, la qual cosa li proporciona una elevada oxigenació, sent la vegetació molt abundant, tot contribuint a mantenir l'hàbitat de la vida piscícola.

Posteriorment, i abans d'arribar a la Sénia, existeixen derivacions de cabal que abasteixen als regadius d'aquesta zona, unes 2.360 hectàrees. També aquí, el riu arriba a la frontera entre Catalunya i el País Valencià; a partir de llavors i fins a la seva desembocadura serveix de límit fronterer entre aquestes dues terres. A partir d'aquest punt la llera pràcticament no rep aportacions naturals i la qualitat de l'aigua empitjora de forma notable. Prop de la localitat d'Alcanar, el riu entra en la Plana de Vinaròs i la travessa fins a desembocar a sòl de Riu en la mar Mediterrània.

Torre de la Carrova

Antiga torre de vigilància del trànsit pel riu Ebre, datada del segle XIII, i que es troba a 4 km aigües amunt d'Amposta, al costat de les restes de l'assentament d'una antiga vil·la romana.

Construcció de planta rectangular (16 m per 12 m), d'uns 17 m d'alçada, incloent-hi els merlets. Exteriorment té aspecte de fortalesa, amb els murs bastits a base de carreus de pedra lligats amb morter. La porta d'accés, descentrada, així com una finestra d'arc de mig punt adovellada i una de rectangular, s'obren al mur est.

L'obra actual correspon al segle XIII, segons es deriva de l'estructura. La primera referència documental és del 1313, en comprar-la Arnau de Pont junt a les terres i al molí que en depenien. Més tard, va ser adquirida pel monestir cistercenc de Benifassà, els abats del qual hi residiren temporalment. Es van realitzar sota el seu domini diverses reformes, com l'obertura de la porta de la planta baixa el 1562. Amb la desamortització va

La vil·la romana de La Carrova

Aquesta explotació agropecuària romana va ser localitzada als anys seixanta.

En època romana, a les Terres de l'Ebre s'articulà un territori al voltant d'un gran centre urbà, Dertosa, que esdevé mercat d'exportació dels excedents agraris de l'interior i redistribuïdor dels productes arribats de fora. Les vil·les, centres de grans explotacions agropecuàries, aprofiten les terres al·luvials de les vores del riu per a la producció, i a prop hi ubiquen instal·lacions de transformació de matèries primeres (molins, premses, etc.) i d'emmagatzematge. Usen els rius per donar sortida als productes, tant als mercats locals i regionals com als mercats mediterranis.

Actualment, l'únic exemple visitable d'aquestes explotacions a les Terres de l'Ebre és la vil·la de La Carrova. Als anys seixanta fou localitzada una part de la necròpolis, així com restes d'un forn ceràmic i sitges d'emmagatzematge, que revelaven la presència d'una explotació agropecuària romana. Les excavacions arqueològiques del 2000 van deixar al descobert un edifici de grans dimensions de planta rectangular, on una sèrie d'estances envoltaven un pati, suposadament a l'aire lliure. Algun d'aquests àmbits actuava com a dipòsit. Aquestes estructures evidencien certa especialització de la vil·la, estretament lligada a l'aprofitament del riu Ebre per a la pesca i a la transformació i elaboració dels recursos fluvials.

FITXA TÈCNICA:

Lloc de sortida de Barcelona: Xamfrà dels carrers Consell de Cent i Lepant (Metro L2 Monumental, a 150 metres, i L5 Sagrada Família, a 300 metres).

Hora de sortida: 6:30 h.

Menjars: Esmorzar en àrea de servei o similar, dinar al final de la caminada.

Itinerari a peu: La Galera (1), coll de l'Amorosa (2), depuradora del Godall (3), Godall (4), Oliveres Mil·lenàries de l'Arion (5), carretera TV-3314 (6), cementiri de Sant Joan del Pas (7) i Sant Joan del Pas (8).

Longitud: 14,000 km aprx. **Durada:** 4:00 h. aprx. **Desnivells:** 205 m pujada i 125 baixada

PROPERA SORTIDA SENDER DE LA VIA AUGUSTA: 08 de febrer: Excursió i visita a Empúries.

PROPERA SORTIDA GR 92: 15 de febrer: Cubelles - Calafell - Sant Salvador 13,0 km

Podeu trobar tota la informació d'aquestes sortides al web:

www.aeef-barcelona.org/camidesantjaume

Tel. d'incidències solament per durant l'excursió: 609 334 872